

навчилися співпрацювати з однолітками, виявили пізнавальну активність, розумову самостійність та гнучкість.

До другої групи були віднесені результати середнього рівня. У них виявилась недостатня сформованість самостійності розуму, вони часто звертались за допомогою до експериментатора, у них виявилась прихильність до використання проектів одного типу.

Низький рівень склали ті досліджувальні, які не виконали завдання.

Таким чином, проведене дослідження свідчить, що доцільно урахувувати і використовувати проекти у розв'язанні навчальних задач, тому що від них залежить ефективність виконання навчальних задач. Тому студентам коледжу треба пояснювати суть та значення різноманітних проектів з навчання з послідуною аргументацією, що сприяє не тільки розумовому розвитку, але і пізнавальній активності особистості.

Наша робота не вичерпує всіх аспектів дослідження. Подальше вивчення буде спрямовано на пошуки нових засобів навчання зі старшокурсниками.

Література.

1. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человека / Б.Г. Ананьев. – М., Наука, 1977. – 308 с.
2. Баханов К. Методика викладання історії: традиції та інновації / К. Баханов // Історія в школах України. – 2002. – № 6. – С.9–12.
3. Давыдов В.В. Проблема развивающего обучения / В.В. Давыдов. – М., 1978. – 248 с.
4. Комаров В. Традиції та інновації в сучасній історичній освіті / В. Комаров // Історія в школі. – 2003. – № 9. – С.7 – 10.
5. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес: психічний розвиток особистості / Г.С. Костюк. – К., Рад.школа, – 1979. – 608 с.

Надійшла до редколегії 23.09.2011 р.

ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ РЕГУЛЯЦІЇ ПІДЛІТКІВ З ДЕЛІНКВЕНТНОЮ ФОРМОЮ ПОВЕДІНКИ

Михайлішин Уляна Богданівна

Харківський національний університет внутрішніх справ

Однією з найважчих проблем сьогоденного суспільства можна назвати поширеність протиправних та делінквентних форм поведінки серед підлітків, що проявляються у різних формах соціальної агресії, соціальній ворожості тощо.

Делінквентна поведінка – це спеціальний термін, що визначає дії підлітків на межі правопорушення, та що характеризується як відхилення

від прийнятих у суспільстві норм, але не переслідується з точки зору кримінального кодексу.

Позанормативна лексика, агресія, жорстокість – це явища, що представлено в поведінці щонайменше половини молодого населення країни, вже перестає бути відхиленням, та по розміру поширення для величезної частини населення України стає скоріше соціальною нормою. Багато фактів свідчать про закріплення в соціумі поведінкового стереотипу, що сприяє формуванню власно обраних саморуйнівних форм поведінки.

Проблеми емоційно-вольової регуляції підлітків з делінквентними формами поведінки на пряму пов'язані з проблемами, що існують у сучасному суспільстві, а ті, в свою чергу, багато в чому визначаються особливостями населення України.

Серед причин виникнення таких проявів у суспільстві можна виділити дві групи причин – об'єктивного та суб'єктивно-особистісного характеру.

Погіршення економічної та соціальної ситуації призвело до збільшення кількості дітей, що живуть у важких соціальних умовах. Сьогодні серед підлітків багато тих, хто залишився без батьків, або вийшов з неповних сімей, багато підлітків мають проблеми фізичного та психічного розвитку. Не можна назвати оптимістичним той факт, що у науковому обігу термін “важкий підліток” – той, що найчастіше вживається у психології підліткового віку.

В підлітковому періоді дитина стає важкою, поперед усе, для себе. Процес розвитку підлітка припускає кризи, конфлікти, труднощі в адаптації до соціального середовища.

Підліток, що не спроможний благополучно перебороти новий етап становлення своєї особи, що відхилився у своєму розвитку і поведінці від загальноприйнятої норми, одержує статус “важкого”. У першу чергу, це стосується підлітків з асоціальною поведінкою.

У процесі взросління неповнолітній різною мірою, але неминуче проходить через життєві кризи, накопичення протиріч, можливо - через затримки і навіть зриви, болісні, спотворені форми самоствердження та визнання оточуючими.

Не обов'язковим, але реально ймовірним наслідком цього є виникнення несприятливих психологічних новоутворень, що оформлюються у риси, властивості особистості. Це жорстокість, цинізм, брутальність, нігілізм, зухвалість тощо.

Фізичні особливості, що суб'єктивно сприймаються як недоліки, загострення рис характеру, що ускладнюють спілкування, емоційна незрілість або нестабільність, неврівноваженість, тяжке переживання сімейних відносин – усе це виступає факторами виникнення делінквентної поведінки.

Особистісними причинами виникнення такої поведінки може незадовільність потреби у сприйнятті, захищеності, неможливість приєднатися до привабливої групи, коли підліток важко переживає відчуження, самотність, ізолюваність.

Неповнолітній делінквент не тільки має деформації моральної сфери, а й низький розвиток інтелекту, примитивне коло інтересів, завищену самооцінку, байдужість до інших.

Делінквентність має специфічні прояви в емоційно-вольовій сфері підлітків:

- знижений самоконтроль, безвольність, екстернальність;
- упертість, ригідність;
- імпульсивність, нестриманість, невміння контролювати емоції;
- відсутність емпатії, жорстокість, байдужість, нехтування інтересами інших людей;
- злостивість, мстивість, агресивність;
- переважання в емоційній сфері негативних емоцій та станів.

Для багатьох підлітків – делінквентів характерний інфантилізм та нерозвиненість емоційно-вольової сфери. Крім того, підліток часто переживає важкі емоційні стани самотності, ізолюваності, страху або фрустрованості.

Стан фрустрованості може виникати в наслідок нестатку матеріальних благ, втрати поваги, в випадку, коли намагання підлітка включитися у привабливу, референтну для неї соціальну групу не знаходять підтримки і визнання. На жаль, в емоціональній сфері таких підлітків домінуючими почуттями стають самотність, тривога, агресія, соціальна пасивність, страх.

Як наслідок – різноманітні порушення поведінки підлітка, – вербальна агресія, упертість, хамство, брутальність, бродяжництво або жебрацтво, підлітковий алкоголізм, прояви антисоціальної спрямованості, такі, як заподіяння шкоди речам, жорстокість у відношенні до тварин або людей.

Делінквентні прояви виникають як відповідь на неспроможність нормальної соціалізації та неможливість реалізувати свої особистісні тенденції до самоактуалізації.

Тому профілактикою делінквентної поведінки можуть бути, на наш погляд, міри, спрямовані на реалізацію двох основних напрямків профілактичної роботи.

На думку психологів - гуманістів, потреба у прийнятті, спілкуванні, психосоціальной ідентичності присутні у людини на рівні базових потреб – самозбереження, репродукції тощо.

Підліток має потребу у прийнятті власного образу, у повазі з боку інших, у знаходженні себе як такого, що належить до певної соціальної групи, спільності і виконує відповідну соціальну роль. Все це втрачається,

коли зміна соціального оточення, власного статусу та ролі відчувається особистістю у вигляді обставини, яка вражає самолюбство, заважає соціальному визнанню.

Таким чином, дефекти соціалізації на стадії підлітковості призводять до деформацій у формуванні особистості. Це проявляється, зокрема, у виникненні негативних психологічних новоутворень, відсутності чи втраті психо соціальної ідентичності, деформованих потребах, деформаціях емоційно-вольової сфери. Кінцевим результатом є схильність до делінквентної поведінки, пошук відповідних ситуацій і навіть створення умов, сприятливих для її прояву.

Полегшення соціалізації підлітків, виховна діяльність, навчання шляхам ефективної комунікації, виховання та демонстрація правильної поведінки, навчання правильним формам реагування – перший шлях профілактичної роботи.

Соціалізація полягає у засвоєнні індивідом соціального досвіду у вигляді норм, видів діяльності, форм спілкування та переведення цього досвіду у внутрішні, власні регулятори активності. До цих регуляторів відносяться мотиви, звички, настанови, стереотипи й ін.

Метою соціалізації є забезпечення включення особистості у соціальне середовище, створення умов для максимальної реалізації її психологічного потенціалу, спонукання до саморозвитку.

Величезну роль у процесі соціалізації підлітка грає виховання, до якого причетні родина, шкільний колектив, друзі, товариші, тощо.

У соціально-психологічному плані визначальним чинником, який підштовхує неповнолітнього до несприятливої лінії загального формування особистості, є відсутність чи втрата внутрішньої рівноваги, поваги до себе. Тому другим шлях - це навчання підлітків способам самореалізації, які б стали джерелом особистісного зростання та позитивності, що в цілому сприятиме психологічному комфорту підлітка або молодшої людини.

Фізичний розвиток, інтелектуальний розвиток, набуття навичок ефективного спілкування, вдосконалення мовлення, розвиток здібностей, спрямоване формування волі та емоційної сфери, виправлення деформацій мотиваційної сфери, формування достатнього рівня правової свідомості – ось не повний перелік напрямків саморозвитку та самореалізації підлітків.

Метою самореалізації є розвиток всіх компонент особистості, створення умов для максимальної реалізації її творчого потенціалу.

Література.

1. Землянська О.В. Особистість як суб'єкт правосвідомості та об'єкт судово психологічної експертизи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. псих. наук: 19.00.06. Юридична психологія / Землянська Олена Володимирівна. –Х.: ХНУВС, 2010. – 34 с.

2. Змановская Е.В. Девиантология: (Психология отклоняющегося поведения) : учеб.пособ. – М.: Академия, 2003. – 288 с.
3. Девиантология. Хрестоматия / Автор-составитель. Ю. А. Клейберг. – СПб.: Речь, 2007. – 412 с.

Надійшла до редколегії 21.09.2011 р

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Моря Катерина В'ячеславівна

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

У сучасному суспільстві становлення професійної ідентичності є дуже важливим, оскільки вона виступає не лише як чинник ефективності професійної діяльності, але і є основним критерієм професіоналізму. Звернення сучасної психології до професійної сфери у більшому числі випадків пов'язане із зростаючим інтересом до проблеми ідентичності, яка відображає реакцію науки на трансформацію суспільних умов. Тому ми можемо спостерігати, що у теорії і практиці на перше місце все більш частіше постають проблеми пов'язані зі становленням професійної ідентичності. Так в процесі професійного розвитку все більше відчувається необхідність у переосмисленні смислу і сутності праці професіоналів, у специфіці професійного самовизначення. Професійне становлення, як перетворення індивіда в професіонала супроводжується зміною уявлень людини про себе, своє місце у професійному і соціальному світі, тобто отриманням професійної ідентичності, в ширшому сенсі, професійного самовизначення особистості.

Не зважаючи на постійно зростаючий інтерес до проблеми професійної ідентичності, питання про природу, структуру, динаміку і функції цього феномену представляється дуже заплутаним. Для цілковитого дослідження проблеми професійної ідентичності потрібно розуміти, яке місце займає це явище в спільній ідентифікаційній структурі особистості, а також його роль в професійному і соціальному самовизначенні особистості. Проте термін «професійна ідентичність» визначається не однозначно і досліджується з різних позицій.

Так, в зарубіжній літературі простежують два основні контексти дослідження проблематики професійної ідентичності: перший спрямований на вивчення професійного розвитку, особового самоудосконалення. Так дослідження М. Аргайл, були присвячені вивченню зв'язку професійної ідентичності із професіоналізацією індивіда. При цьому професіоналізація розглядалася як складний процес, що включає: професійний тренінг, засвоєння стандартів і вимог до виконання